

ZPRAVODAJ Č. 54

PODZIM A ZIMA 2024

REGIONÁLNÍ FOLKLOR DO ŠKOLY

NÁRODNÍ
ÚSTAV
LIDOVÉ
KULTURY

Zpravodaj 54

Podzim a zima 2024

*Listopad, listopad, lísteček mi na dlaň spad,
zlatý lístek z javora, zima už jde do dvora.
Listopad, listopad, vítr fouká do zahrad,
padá listí z jabloní, Martin jede na koni.*

Vážené paní učitelky, páni učitelé a milé děti,

pozdrav pro vás jsme začali verši, protože dobře vystihují, kdy náš Zpravodaj vychází. Verše jsou pro vás nejen k přečtení, ale můžete si nad nimi také povídat o čase, který je právě teď před námi. Ať se vám daří najít ten nejhezčí zvyk, ty nejhezčí obyčeje, které se právě v listopadu a prosinci připomínají i slaví. Po výběru zvyku se dobře připravte, pak dobře oslavujte. A nezapomeňte se s námi o zážitky také podělit. O to prosíme.

A.Sch., M.M., L.J., I.J.

Vzpomínáte? Tak jsme slavili před rokem..

Uzávěrka zpráv pro příští Zpravodaj je 20. 12. 2024. Už teď se na novinky od vás těšíme!
Samozřejmě můžete nám psát až do 31.12, ale to máte prázdniny.

Prosba

Zašlete nám, prosím, počty zapojených v TJD v roce 2024/2025

Název školy:

Počet tříd:

Počet pedagogů:

Počet dětí:

Zasílejte do 15. 11. 2024 na [magdalena.manakova@nulk.cz](mailto:magdalenamanakova@nulk.cz)

I. Aktuálně

V listopadu a prosinci můžete vybírat z těchto zvyků, obyčejů a slavností svatých: Martin (11.11.), Cecílie (22.11.), Kateřina (25.11.), Ondřej (30.11.), Barbora (4.12.), Mikuláš (6.12.), Ambrož (7.12.), Lucie (13.12.), Vánoce.

Nezapomeňte si při přípravách a oslavách také zazpívat, vždyť už víme, že lidové písně jsou náš poklad.

Zajímavé informace k tomu najdete v Manuálu II a v Manuálu III

Využijete i tyto pranostiky?

Když dlouho listí nepadá, tuhá zima se přikrádá.

Listopadové sněžení neškodí vůbec osení.

Svatá Barborka vyhájí dřevo ze dvorka.

Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr.

Chodí-li Kateřina po ledě, chodí Štěpán po blátě.

Lepší Vánoce třeskuté, nežli tekuté.

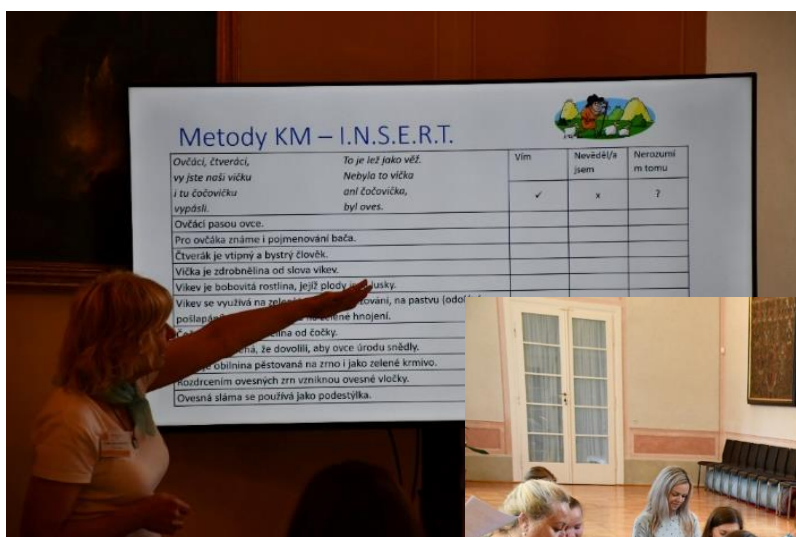
II. Co proběhlo

Seminář pro učitele

Přes dvě desítky pedagogů a vychovatelů se zúčastnily v sobotu 5. října 2024 semináře Od tradic do lavic. Spojil je zájem o lidovou kulturu a uvědomění si její důležitosti pro vzdělání a výchovu dětí mateřských a základních škol.

Zazněly příspěvky o kulturní identitě (A. Schauerová), o zařazování tradic lidové kultury do výuky v mateřské škole (V. Časná), o příbězích, které můžeme najít v textech lidových písní (I. Janoušová) a o vzdělávacích prvcích v nich (K. Kessnerová). Důležitou součástí byla i podrobná informace o projektu Tady jsme doma - Regionální folklor do školy (M. Maňáková). Proběhla také praktická dílna s názvem Od říkadla k písničce (J. Hradská).

Seminář se setkal s nadšeným ohlasem.

Zprávy z Doubravníku

Děti ze 2. – 4. třídy si se zájmem prolisťovaly minulý Zpravodaj a s chutí se pustily do luštění úkolu Po stopách předků. Čtvrtáci se inspirovali výzvou vytvořit leporelo a vzniklo tak pozoruhodné dílko ilustrující, čemu všemu se věnují v projektu Tady jsme doma. Leporelo bude zdobit chodbu školy.

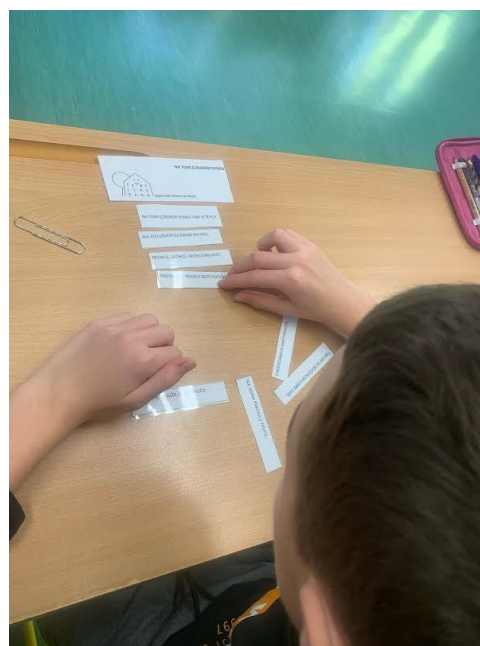
Druháci z Prachatic objevovali na vycházce podzimní zvyky, tradice i práci, kterou je potřeba udělat. Vyzkoušeli si například sklizeň brambor. Tato činnost děti velmi bavila.

Ve třídě oslavili také Havelské posvícení, kdy děti do školy přinesly i tradiční mětýnky.

V ZŠ Zlín – Lazy pracovaly děti s písní Na tom zlínském rynku. S písní si procvičily matematiku, řečovou výchovu, čtení a psaní. Zúčastnily se také interaktivního programu v Muzeu jihovýchodní Moravy na téma Řemesla starého Zlína, ve kterém se seznámily nejen s jednotlivými řemesly, ale měly možnost vidět historické mapy a obrázky starého Zlína a taky tržiště.

Protože děti lidové písně a tance baví, založila paní učitelka v minulém roce při škole folklorní soubor Lazovínek.

V MŠ v Moravské Nové Vsi děti navštívily výstavu ovoce a zeleniny, kde si prohlédly různé druhy zeleniny a ovoce a ochutnaly domácí marmelády. Starší děti se vydaly do Národního zemědělského muzea ve Valticích na výstavu dýní. Ve škole si zahrály pohádky O Veliké řepě a O Budulínkovi a také si zazpívaly písně s tématikou zeleniny a sklizně.

Kromě ovoce a zeleniny poznávaly děti i svou obec. Každý den se vypravily na procházku a poznávaly celou vesnici. Navštívily ulice, kde bydlí kamarádi ze třídy. Starší děti ví, jak se jmenuje jejich ulice. Poznávaly budovy úřadu městyse, kostel, faru, sokolovnu, nádraží, místní obchody, základní školu, poštu, úřadovnu místní policie, sklepní uličky Výmol a Zátíší... Poznávaly i okolí Moravské (vinohrady, pole v rámci tématu sklizně). Starší děti si Moravskou Novou Ves namalovaly a vykreslily si znak obce.

V ZŠ v Doubravníku se zabývali písničkou i při práci s počítačem. Uveřejníme v příštím čísle Zpravodaje. Máte se tedy na co těšit.

Vítáme nové členy našeho projektu TJD

Děti ze **2.C ZŠ Blažkova v Brně – Lesné** a paní učitelka Anna Procházková.

ZŠ a Praktická škola Čtverka z Uherského Brodu.

Přihlášily se děti ze všech oddělení školní družiny a asistentka pedagoga Veronika Popelková.

ZŠ a MŠ Ketkovice. Přihlášily se děti z celé školy a paní ředitelka Pavla Burešová.

ZŠ Zlín-Lazy. Přihlášily se děti ze **VI. třídy** a paní učitelka Ilona Bolzonella

Řešení:

Bludíčky se vyskytují v lidovém vyprávění ve všech zemích světa. Podnět k jejímu pojmenování dala malá světelka, která bylo možno vidět v bažinách nebo močálech. Tyto nadpřirozené bytosti působí především v nočních hodinách a jejich úkolem je zmašť pocestně a zavést je mimo správnou cestu. Slované věřili, že se jedná o duše zemřelých dětí, popřípadě čarodějníc.

Pro děti z mateřských škol a pro prvňáčky máme také úkol z pohádkové říše:

Požádejte paní učitelku nebo pana učitele, aby vám nakopíroval obrázkové okénko. Rozstříhejte ho pěkně rovně podle čar na jednotlivé kartičky. Hledejte dvojice kartiček, které patří k sobě. S kartičkami si můžete zahrát pexeso nebo si je třeba nalepit. Vyluštěné pohádky si můžete zahrát, domalovat, možná si vzpomenete i na nějakou písničku, která do pohádky patří.

Vaše nápady na tvoření

V **Doubravníku** budou malovat betlém pomocí barevných jílových pigmentů. Již dříve takto tvořili výtvarné dílo v rámci projektu Čarovné barvy země, který pořádá Slovanské hradíště v Mikulčicích.

O míchání barev i přírodních pojidel se můžete více dozvědět zde:

<https://www.masaryk.info/slovanske-hradiste-mikulcice/1192/>

A takto vypadají jílové barvy a dílo z Doubravníku. Ukázku betlému snad uvidíme v některém z dalších Zpravodajů.

A podle koho budeme vyrábět příště? Zašlete nám i vy tipy na zajímavé tvoření?

IV. Pro učitele

MASKA

je výtvarně zpracovaným předmětem nebo nanesenou barvou, která slouží k zakrytí obličeje za účelem *přeměny nositele v jinou osobu či bytost*.

Přeneseně je to každá změna obličeje, která odlišuje nositele od jeho původního vzezření a její uživatelé se tak domněle stávají jinými bytostmi, lidmi, zvířaty či jevy.

Člověk za maskou jako by ztrácel svou identitu, a tak dovolí na několik okamžiků svému předkovi, zvířeti či mytickému hrdinovi uvnitř něj ožít a ukázat svou tvář.

Slovo pochází z latinského *masca*, v českých nářečích používané spíš jako maškara/maškera a patří k nejstarším výtvarným projevům lidstva. Nejstarší zmínky o maškarních obchůzkách domácností u nás máme doloženy již ve 14. století, ovšem až o mnoho staletí později se posunuly do oblasti dětského folkloru a děti se staly jejich hlavními aktéry.

Zimní období bylo naplněno snahou o *ochranné magické praktiky před temnými silami a démonickými bytostmi*. Masky známé z českého prostředí jsou součástí celoevropského repertoáru.

V době adventu a před novým rokem maškary chodívaly na sv. Cecílii (22. 11.), Barboru (3. 12.), Mikuláše (6. 12.) Ambrože (7. 12.), Lucii (13. 12.) či Štědrý den (24. 12.). V následujícím období pak na nový rok, o svátku Tří králů a pak v předjaří hlavně v masopustu/fašanku.

V. K úvaze

Obyčeje spojují přirozeným způsobem současnou generaci s generacemi předků. Předávají, kromě jiného, i významné etické hodnoty.

A.Sch.

